

**ПРОГРАМА
ЗА ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ НА
ОБЩИНА БЯЛА ЗА ПЕРИОДА 2020-2022 г.**

СЪДЪРЖАНИЕ

- 1. Основание за разработване.**
- 2. Анализ на текущото състояние в Община Бяла. География, население и икономическо развитие на Община Бяла.**
- 3. Политика по енергийна ефективност.**
- 4. Състояние на енергийното потребление.**
- 5. Цели и обхват.**
- 6. Избор на дейности и мерки.**
- 7. Очаквани ефекти от изпълнението.**
- 8. Етапи на изпълнение.**
- 9. Източници на финансиране.**
- 10. Наблюдение и контрол.**
- 11. Отчет на изпълнението.**

Списък на съкращенията

АУЕР	Агенция за устойчиво енергийно развитие
БГВ	Битова гореща вода
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ЕЕ	Енергийна ефективност
ВН	Високо напрежение
ЕС	Европейски съюз
ЕСМ	Мерки за енергийни спестявания
ЗЕЕ	Закон за енергийна ефективност
ЗУТ	Закон за устройство на територията
кв.км	Квадратни километри
КВт	Киловат
КВтч	Киловатчас
КЕП	Крайно енергийно потребление
kW	киловат
kWh	киловатчас
MW	мегават
MWh	мегаватчас
МВ	Мегават
МВтч	Мегаватчас
МСП	Малки и средни предприятия
ПЕЕ	Програма за енергийна ефективност
РЗП	Разгънатата застроена площ
т.н.е./г.	Тоннефтенеквивалентна година
НЛВН	Натриеви лампи високо напрежение

ВЪВЕДЕНИЕ

Накратко енергийната ефективност може да се представи като измерител на разумното използване на енергията. В основни линии включва повишаване на ефекта от дейностите, свързани с потребление на енергия, при същевременно намаляване на разходите за това, естествено без загубата на комфорт.

За енергийна ефективност говорят следните фактори:

- Намаляване разходите за горива и енергии;
- Повишаване сигурността на снабдяването с енергия;
- Подобряване топлинния комфорт;
- Намаляване емисиите на вредни вещества;
- Предпоставка за устойчиво развитие.

Държавната политика в направление Енергийна ефективност (ЕЕ) се осъществява въз основа на национални дългосрочни и краткосрочни програми, приети от МС в съответствие със Закона за енергийна ефективност (ЗЕЕ) и наредбите към него.

1 ОСНОВАНИЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ

Разработването на ПЕЕ от органите на държавната власт и на местно самоуправление е регламентирано в чл. 12 от Закона за енергийна ефективност.

1.1. Европейско законодателство

- ДИРЕКТИВА 2006/32/ЕО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 5 април 2006 година относно ефективността при крайното потребление на енергия и осъществяване на енергийни услуги;
- ДИРЕКТИВА 2012/27/ЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 25 октомври 2012 година относно енергийната ефективност;
- ДИРЕКТИВА 2009/28/ЕО за енергията от възобновяеми източници.

1.2. Закони в Република България

- Закон за енергийната ефективност;
- Закон за насърчаване използването на енергията от възобновяеми източници и биогорива;
- Закон за опазване на околната среда;
- Закон за чистотата на атмосферния въздух;
- Закон за устройство на територията;
- Подзаконов нормативни актове, свързани с посочените закони за прилагането им.

1.3. Планови и програмни документи със свързани политики и мерки

- Национален план за развитие на Р България;
- Общински план за развитие на община Бяла за периода 2014 г.-2020 г.;
- Енергийна стратегия на Република България до 2020 г.;
- Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012 - 2022 г.;
- Национален план за действие по енергийна ефективност 2014-2020 г.;
- Национален план за действие за енергията от възобновяеми източници 2010-2020 година.

Основен специализиран закон в случая е Закона за енергийната ефективност:

- Определя ангажиментите и ролята на държавата за развитието на енергийната ефективност;
- Дефинира политиката за повишаване на енергийната ефективност като съставна част от политиката по устойчиво развитие на страната;
- Създава институционални, нормативни и финансови условия за реализирането на националната политика по енергийна ефективност;
- Към момента по Закона за енергийна ефективност задължения на всяка Община са:
  - Програми за енергийна ефективност;
  - Енергийни обследвания за всички сгради с над 250 кв.м. площ .;
  - Проверки за енергийна ефективност на отоплителни водогрейни котли и климатични инсталации;
  - Индивидуални цели за енергийни спестявания;
  - Управление на енергийната ефективност в сгради и стопански потребители;
  - Ежегодно отчитане изпълнение на програмите в Агенция за устойчиво енергийно развитие (АУЕР);

2 Анализ на текущото състояние в Община Бяла. География, население и икономическо развитие на Община Бяла.

Община Бяла, област Русе е разположена в най-южната част на област Русе по долното течение на река Янтра. От географска гледна точка община Бяла се явява важен комуникационен и транспортен център на границата на три области – Русе, Търговище и Велико Търново. Общинският център гр. Бяла отстои на 55 км от гр. Русе, на 58 км от гр. Велико Търново, на 22 км от гр. Полски Тръмбеш и на 53 км от гр. Попово. През територията на общината преминават ж.п. линията Русе - Горна Оряховица и пътят Русе – Велико Търново – част от трансграничния транспортен коридор № 9.

Бяла е една от 8-те общини в област Русе. Тя е на четвърто място по територия и на второ място по население сред общините в областта. През 2019 г. община Бяла е имала население от 12 654 /по настоящ и постоянен адрес в населеното място/ души, от които 8 111 жители на гр. Бяла (който е единственият град в общината) и 4 543 жители на селата в общината. Населението на община Бяла през 2018 г. е съставлявало 5.85 % от общото население на област Русе (218 977 души), а през 2019 г. населението на общината представлява 5,38 % от населението на Област Русе (235 339 души).

Таблица 1: Население на община Бяла през периода 2011 – 2019 г.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Население	13 263	13 066	12 863	12 677	12 492	12 319	12 164	12 805	12 654
в градовете	8 342	8 218	8 093	7 959	7 831	7 705	7 610	8 207	8 111
в селата	4 921	4 848	4 770	4 718	4 661	4 614	4 554	4 598	4 543

Територията на община Бяла е 352 кв. км., което представлява 13% от общата площ на област Русе и около 2% от тази на Северен централен район на планиране. В състава на общината влизат административният център – град Бяла и 10 села: Бистренци, Босилковци, Ботров, Дряновец, Копривец, Лом Черковна, Пейчиново, Полско Косово, Пет Кладенци и Стърмен.

Около 94% от територията на община Бяла се състои от земеделска земя и горски площи. Най-голям е относителният дял на земеделската земя – 264 576 дка (75.2%). Обработваемата земеделска земя по официални статистически данни е 233 194 дка или около 88.1% от земеделските територии. Територията заета от гори е 65 907 дка или 18.7%. Населените места и другите урбанизирани територии представляват 2.2% от общата площ на община Бяла (общо 7 802 дка). Водните течения и водни площи заемат 1.8% от площта на общината. Най-малък относителен дял от съответно 1.2% и 0.9% имат териториите за добив на полезни изкопаеми и за транспорт и инфраструктура.

Фигура 1: Разпределение на площта на община Бяла по видове територии

Релеф, климат и природни дадености на община Бяла. Релеф.

Територията на Община Бяла, обхващаща част от Източната Дунавска хълмиста равнина, е с разнообразен релеф. Характеризира се с широки, заоблени, ниски хълмове и платовидни участъци, прорязани от къси суходоллия, придаващи на терена ниско хълмист характер. По протежение на река Янтра от двете страни се редуват ниски и високи брегове, а покрай Беленска река има ниски заравнени тераси.

Надморската височина на гр. Бяла е 35 м, северно от с. Босилковци е 30 м, а на хълмовете източно от с. Дряновец – 376 м. По-голяма част от хълмовете са заоблени, терасирани и залесени. По-голямата част от територията на Община Бяла е с наклонен терен, но въпреки това релефът е благоприятен за развитие на селскостопанските култури.

Климат

Районът на Община Бяла се характеризира с умерено-континентален климат, който се формира под влиянието на въздушните маси, постъпващи от умерените географски ширини – океански и континентални. По-ограничено е влиянието на тропическите и арктическите въздушни маси. Географската ширина и надморската височина, на която е разположен районът осигуряват значителна амплитуда на слънчевата радиация, която определя двата отличаващи се в топлинно отношение сезона – зима и лято. Наблюдават се сравнително студени зими и горещи лета. Най-студен е месец януари със средна температура от -2 градуса Целзий, а най-топъл – месец юли със средномесечна температура 23.3 градуса Целзий. Средната годишна температура е 11.6 градуса Целзий, а годишната амплитуда е 28 градуса Целзий.

Обезпечеността с валежи – един от основните климатични фактори, влияещи върху самоочистването на атмосферния въздух - е ниска, разпределена неравномерно сезонно и териториално. Средногодишната сума на валежите е 50 мм/м². Най-високи стойности са отбелязани през месец юни – 88 мм/м², а най-ниски – през месец февруари – 30 мм/м². Валежите имат предимно циклонен характер. Слана се образува към първото десетдневие на месец октомври и най-късно - до първото десетдневие на месец май. Първите снеговалежи се наблюдават през месец ноември, а последните – през месец април.

Средната годишна относителна влажност на въздуха е 75%, като с най-ниска средна месечна относителна влажност се отличава месец август (64%), а с най-висока месеците януари и декември – 87%. Преобладаващите ветрове са североизточните и югозападните, а с по-малка повтораемост са северните, северозападните и южните. Средната скорост на вятъра е 1.6 м/сек, като през отделните месеци се колебае от 1.1 до 2.2 м/сек. Наличието на средна скорост на вятъра над 1 м/сек и валежните суми осигуряват добро разсейване и самоочистване на атмосферния въздух.

Води

Водните ресурси на община Бяла се състоят от повърхностни течащи и подпочвени води. Важно място заемат р. Янтра, Беленска река, р. Шипа, пресичаща с. Дряновец и с. Копривец и деретата, които минават през почти всички населени места на общината. При валежи същите прочистват своите корита и обогатяват растителността. В общината няма разкрити източници на дълбоко подпочвени минерални води. В обсега на района не са наблюдавани опасни физико-геоложки явления и процеси като свлачища, срутища, плиткни подпочвени води, ерозия и др.

Почви

В района на община Бяла преобладават черноземни почви със своите характерни подтипове – карбонатен чернозем, типичен чернозем, слабо излужен, развити върху дебела лъсочна подложка. Край река Янтра се срещат алувиални наноси, които са плодородни. Ограничено е разпространението на глинесто-песъчливите почви. Най-широко е застъпен лъсът, покриващ всички по-стари формации и алувиалните отложения в речните тераси.

Цялата територия на общината е изградена от два основни типа скали – десетчетвъртична скална подложка и долнокредни скали, представена от варовици, мергелни варовици и мергели. Почвената покривка е разнообразна. Тя има добър въздушен и топлинен режим и благоприятен състав на почвения разтвор. Най-често срещаните почви са алувиално-ливадни, ливадно-черноземни, карбонатно-черноземни, и типичен чернозем. Почесто се срещат тъмно-сиви, горски сиви и ливадни почви. Почвената покривка предоставя много добри възможности за отглеждане на земеделски култури, лозя, овощни дървета, зеленчуци и някои фуражни и технически култури.

Полезни изкопаеми

На територията на община Бяла до настоящия момент не са открити находища на рудни полезни изкопаеми. Обстоятелството, че теренът е изграден изключително от седиментни скали – варовици, мергели и техните разновидности, изключва възможността за наличие на такива. Територията на общината обаче е богата на естествени строителни материали – глина в с. Бистренци, ломен камък край гр. Бяла и с. Копривец и баластра и пясък по поречието на р. Янтра.

Защитени зони и биоразнообразие в община Бяла

Защитени зони

В община Бяла попадат две защитени зони по Директивата за местообитанията, попадащи в националната екологична мрежа НАТУРА 2000:

- Защитена зона “Беленска гора”;
- Защитена зона “Река Янтра”.

На територията на община Бяла, в землището на с. Полско Косово, със Заповед № РД – 91 от 16.02.2006 г. на министъра на околната среда и водите е обявена **Защитена местност “Естествено находище на кримска какула (*Salvia scabiosifolia*)”** - единственото регистрирано на Балканския полуостров находище на редкия вид многогодишно тревисто растение кримска какула, срещащо се още на п-в Крим, Русия, включено в европейския списък на редките и застрашени растения с категория рядък.

Биоразнообразие

Разположението на района определя вида на флората характерна за районите с малка надморска височина – мезофитна. Природните условия са определили три вегетационни растителни типа. Край река Янтра, където подпочвеното ниво на водите е високо и климатът е по-влажен, са разпространени бяла върба, бяла, черна и канадска топола. В горите се срещат следните видове: зимен дъб, летен дъб, цер, липа, благуна, акация, габър, ясен, мъждрян, бреза. В района на гр. Бяла има значителни площи с иглолистни насаждения.

От храстите и полухрастите най-добре се развиват смрадликата, дивото грозде, глогът, шипка, дрян, леска, черен бяз. Тревната растителност е от средноевропейски и азиатски тип със следните представители: бял равнец, обикновен репей, магарешки бодил, синя метличина, чернолюспеста метличина, синя жлъчка, полска паламида, тънколистна лайкучка, лечебно глухарче, овчарска торбичка, тревист бяз, обикновена поветица, голям жиловляк, ланцетолистен жиловляк, среден живовляк, трясот, ежова главица, обикновено лютиче, лепка, татул, коприва, мащерка, риган, лайка и др.

Фауната е разнообразна и се определя от принадлежността на района към палеарктичната и евроазиатската фаунистични области. Преобладават евроазиатските и средноевропейските зоогеографски видове. Срещат се сърни, диви свине, лисици, язовци, вълци, катерици, от гризачите - зайци, мишки, лалугери, от влечугите – гущер, смок, лепок. Интерес представлява популацията на благородния елен в Беленската гора.

Птичият свят се представя от диви патици, водни кокошки, речни чайки, чапли, сиви врани, гугутки, скорци, дроздове. Обект на лов са дивите патици, яребици, пъдпъдци, фазани, гълъби, гургулици и др. Няма защитени гнездещи видове.

Селищна система и урбанизация в община Бяла.

Урбанистичната структура на община Бяла се характеризира с 11 населени места - град Бяла, който е административен център и 10 села, обединени в 5 кметства - Копривец, Полско Косово, Босилковци, Дряновец, Лом Черковна и 5 кметски наместничества - Пет Кладенци, Пейчиново, Бистренци, Ботров и Стърмен.

Отстоянието в километри от административния център – гр. Бяла до отделните населени места в общината е следното: Бистренци - 12 км, Босилковци - 14 км, Ботров - 7 км, Дряновец - 15 км, Копривец - 18 км, Лом Черковна - 30 км, Пейчиново - 14 км, Полско Косово - 16 км, Стърмен - 5 км и Пет Кладенци - 10 км.

В следващата таблица е представено населението по населени места в община Бяла през периода 2011 - 2019 г.

Таблица 2: Население на община Бяла по населени места през периода 2011 - 2019 г.

Населено място	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
с. Бистренци	301	301	298	298	302	297	298	226	230
с. Босилковци	595	581	577	567	556	547	541	520	494
с. Ботров	307	307	308	309	307	301	291	294	286
гр. Бяла	8 342	8 218	8 093	7 959	7 831	7 705	7 610	8 207	8 111
с. Дряновец	659	655	666	661	661	657	665	639	646
с. Копривец	797	780	753	749	735	731	718	689	680
с. Лом Черковна	391	387	394	398	398	393	385	362	366
с. Пейчиново	287	269	250	244	238	240	221	200	193
с. Пет кладенци	51	48	48	50	52	55	51	25	22
с. Полско Косово	1 228	1 232	1 213	1 194	1 174	1 156	1 155	1444	1432
с. Стърмен	305	288	263	248	238	237	229	199	194
Община Бяла	13 263	13 066	12 863	12 677	12 492	12 319	12 164	12 805	12654

Източник: НСИ и Главна дирекция „Грао“

Както може да се види от таблицата, в края на 2019 г. населението на община Бяла е наброявало 12 654 души /по постоянен и настоящ адрес в населеното място/, което представлява спад от около 4,59 % спрямо 2011 г. От това население 8 111 души или 64,10 % живеят в гр. Бяла, а 4 598 души или 35,90 % живеят в селата от общината.

Развитието на селищната мрежа в общината е довело до съсредоточаване на основните административни, промишлени, обслужващи и културни дейности в гр. Бяла. Почти всички хора живеещи в селата са постоянно пребиваващи там и се занимават със земеделие в лични стопанства. Като цяло икономическият потенциал на градското население в общината е по-висок от този на селското население. Това се обуславя от различния начин на живот и от възможностите за трудова реализация. Всички селища в общината разполагат с изградена инфраструктура по отношение на електроснабдяване, водоснабдяване и транспортен достъп.

Жилищен фонд, домакинства и семейства

По данни на НСИ от преброяването към 01.02.2011 г. жилищните сгради в община Бяла са 6177, а общият брой жилища е 7265. Полезната жилищна площ в общината е 426 384 кв.м. Около 69 % от жилищните сгради (4235 броя) са постоянно обитавани, 1050 са необитавани и/или се обитават сезонно, а 4 са за колективни домакинства.

Обществено водоснабдени са 98 % от жилищните сгради в община Бяла. Собствен водоизточник ползват 0.3% от сградите, 1.3% имат и обществено водоснабдяване и собствен водоизточник, а 0.4% не са водоснабдени.

С обществена канализация са свързани 54% от обитаваните жилища в община Бяла, 2.2% са свързани с избени ями, 2.6% ползват септични ями, а 40% поповни ями. В 1.1% от жилищните сгради няма никакъв достъп до канализация и/или ями.

По показателя на НСИ „Осигуреност на обитаваните жилища с кабелна телевизия, сателитна антена, компютър и достъп до интернет”, данните за община Бяла са следните:

- ✓ Кабелна телевизия има в 2785 жилища и достъп имат 7822 лица;
- ✓ Сателитна антена е поставена на 1172 жилища и достъп имат 3407 лица;
- ✓ Компютри има в 1714 от жилищата и осигуреността е за 5713 лица;
- ✓ Достъп до Интернет имат 1634 жилища и съответно 5419 лица.

Значителна част от сградния фонд в община Бяла (87%) е построен преди 1980 година. Около 88% от сградите са масивни, 1.6% са стоманобетонни, а останалите са с друг вид конструкция.

По данни от последното преброяване на населението към 01.02.2011 г., в 11-те населени места на община Бяла има 5380 домакинства и 3949 семейства, като средният брой членове на едно домакинство е 2.5 човека, а на едно семейство е 2.6 човека. Едночленните домакинства са 1594. В 1039 домакинства живеят повече от едно семейство на родствени лица. Около 45% от семействата са без деца, 36% имат само едно дете, 16% - две деца и едва 3% - три и повече деца. В 24 % от семействата, в които има деца, те се отглеждат само от единия родител.

Човешки ресурси и социална сфера в община Бяла

Демографска характеристика

По данни на НСИ и Главна дирекция „ГРАО“, към края на 2019 г. община Бяла има население от 12 654 души. От тях 8 111 или 64,10 % живеят в градовете (в случая единствено общинският център гр. Бяла има статут на град), а 4 543 души или 35,90 % живеят в селата. Както е видно от долната таблица, през периода 2011 – 2019 г. населението на община Бяла показва трайна тенденция към намаляване, като е намаляло от 13 263 души през 2011 г. до 12 654 души през 2019 г. или с 609 души.

Таблица 3: Население на община Бяла през периода 2011 – 2019 г.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Население	13 263	13 066	12 863	12 677	12 492	12 319	12 164	12 805	12 654
в градовете	8 342	8 218	8 093	7 959	7 831	7 705	7 610	8 207	8111
в селата	4 921	4 848	4 770	4 718	4 661	4 614	4 554	4 598	4543

Източник: Главна дирекция ГРАО към МРРБ и НСИ

Сравнение с данните от преброяването проведено през 2011 г. (виж долната таблица) показва застаряване на населението на община Бяла. В началото на 2011 г. населението в активна трудова възраст (между 30 и 59 години) в община Бяла се равнява на 5335 души или 39.6% от общото население на общината, а населението на 60 и повече навършени години е 4289 души или 31.9% от общото население. Броят на децата и младежите до 19 навършени години е 2391 или 17.7% от населението на общината, а този на младите хора на възраст между 20 и 29 години е 1452 или 10.8% от населението на община Бяла.

Таблица 4: Население на община Бяла по възраст и пол към 01.02.2011 г.

	Общо	0 - 9	10 - 19	20 - 29	30 - 39	40 - 49	50 - 59	60 - 69	70+
Общо	13 467	1 148	1 243	1 452	1 476	1 783	2 076	2 161	2 128
Мъже	6 715	613	645	812	768	930	1 084	977	886
Жени	6 752	535	598	640	708	853	992	1 184	1 242

Източник: НСИ

Преброяването на населението проведено през 2011 г. показва, че основната част от населението на община Бяла има средно образование – 5046 души или приблизително 40% от населението на общината. В същото време 1571 души или 12.4% от жителите на общината имат висше образование. Много висок е броят на жителите на община Бяла с начално и основно образование – общо 5909 души или 46.7% от жителите на общината, а 126 души никога не са посещавали училище.

Преобладаваща част от населението на община Бяла е от българския етнос (виж долната таблица). От 13 025 отговорили на въпроса за етническа принадлежност при преброяването през 2011 г., 10 480 са се определили като българи, 1 669 като роми, 731 като турци и 35 като представители на други етноси. Останалите анкетирани не са се самоопределили.

Таблица 5: Население по етнос в община Бяла към 01.02.2011 г.

Население на община Бяла	Лица, отговорили на въпроса за етническа принадлежност	Етническа група				Не се самоопределят
		българска	турска	ромска	друга	
Общо: 13 467	13 025	10 480	731	1 669	35	110

Източник: НСИ

Естественят прираст на населението в община Бяла е отрицателен през целия период между 2012 и 2019 г.

Механичният прираст на населението на община Бяла също е отрицателен поради миграцията на част от населението към областния център гр. Русе и към други по-големи градове в страната в търсене на по-добро заплащане и по-добри възможности за професионална реализация.

Пазар на труда

В следващата таблица е представено равнището на безработица в община Бяла през периода 2013 – 2019 г. съпоставено с равнището на безработица в област Русе.

Таблица 6: Равнище на безработица в община Бяла съпоставено с равнището на безработица в област Русе през периода 2013 – 2019 г.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Община Бяла	21,9%	18,8%	18,2%	15,4%	14,4 %	11,9 %	12 %
Област Русе	12,5%	10,9%	9,0%	7,0%	5,8%	5,9 %	5.6 %

Източник: НСИ и Дирекция „Бюро по труда“ - Бяла

Както е видно от таблицата, през целия разглеждан период равнището на безработица в Община Бяла е значително по-високо от средното равнище на безработица в област Русе. Въпреки тенденцията към спад на равнището на безработица в община Бяла през последните години, то остава с над 6 % процента по-високо от средното за област Русе и съответно за страната за 2019 г. – 5,7 %.

През последните години средногодишния брой на регистрираните безработни лица в Дирекция „Бюро по труда“ (ДБТ) – Бяла намалява вследствие на цялостната тенденция към намаляване на безработицата в област Русе. Към 31.12.2019 г. в община Бяла са регистрирани 619 безработни лица, от които 343 жени, което представлява 55,41 % от всички безработни лица в общината. (виж долната таблица).

Таблица 7: Средногодишен брой безработни лица в община Бяла през периода 2011 – 2019 г.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Брой безработни	845	965	1 055	906	876	743	667	557	619
Жени	418	493	542	481	455	390	335	314	343
Мъже	427	472	513	425	421	353	332	243	276

Източник: Дирекция „Бюро по труда“ – Бяла

През 2019 г. разпределението на безработните лица по възрастов принцип показва, че ръстът на безработица е най-голям при лицата над 55 години – 230, което представлява 37,16 % от общия процент безработни. На второ място са лицата от възрастовата категория: от 50 до 54 години – 85 лица, представляващи- 13,73 % от всички. На трето място са лицата на възраст от 35 до 39 години – 75 (12,12 % от всички). Тенденцията на разпределението на безработните лица по възраст се запазва от 2018 г.

За сравнение прилагаме: разпределението по възраст на безработните лица в община Бяла през 2018 г. Най-голям е броят на безработните лица във възрастовата група над 55 години, които в края на 2018 г. представляват приблизително 38,4 % от всички безработни лица. На второ място като брой през последните години са безработните лица на възраст между 50 и 54, които представляват 13,6 % от общия брой безработни лица, следвани непосредствено от групата на лицата във възраст до 35 до 39 години с 10,1 % от общия дял.

Таблица 8: Безработни лица в община Бяла по възрастов признак през периода 2013 – 2019 г.

Възрастова група	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
До 19 години	15	6	5	3	4	5	5
От 20 до 24 години	69	46	35	32	28	21	19
От 25 до 29 години	106	78	62	35	51	37	33
От 30 до 34 години	84	71	77	65	62	51	54
От 35 до 39 години	109	81	92	73	66	60	75
От 40 до 44 години	84	83	79	56	67	45	56
От 45 до 49 години	116	104	90	87	74	49	62
От 50 до 54 години	154	121	138	122	83	78	85
Над 55 години	318	316	298	270	232	211	230
Общо:	1 055	906	876	743	667	557	619

Източник: Дирекция „Бюро по труда“ – Бяла

Разпределението на регистрираните безработни лица в Община Бяла по образователен признак показва, че най-висок е броят на безработните с начално и по-ниско образование, които в края на 2019 г. са 301 лица, което представлява 48,63 % от общия брой безработни лица. За сравнение през 2018 г. са 257 души или 46.1% от всички безработни към края на 2018 г. От тези данни е видно, че са се увеличили безработните лица през 2019 г. в сравнение с 2018 г., както и че средногодишния процент на безработицата за територията на Община Бяла се е повишил. Трайно безработните лица над 1 година към 31.12.2019 г. са 276.

Таблица 9: Брой безработни лица в община Бяла по образователен признак към 31.12.2019 г.:

Образователна степен	Безработни лица по Община Бяла към 31.12.2019 г.
С висше образование	28
Със средно образование	230
С основно образование	60
С начално и по-ниско образование	301
Общо:	619

Източник: Дирекция „Бюро по труда“ – Бяла

За да се справят с високата безработица в община Бяла, както и с проблема с продължително безработните, местните власти реализират различни мерки за повишаване на заетостта, както и програми за заетост, включително в рамките на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014 – 2020 (виж долната таблица).

Таблица 10: Брой лица включени в мерки и програми за заетост в община Бяла през периода 2011 – 2019 г.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Мерки за заетост	21	28	45	11	11	19	13	4	15
Програми за заетост	118	112	165	93	54	61	30	17	17
ОП "Развитие на човешките ресурси"	32	113	89	52	34	101	11	74	11
Общо:	171	253	299	156	99	181	54	95	43

Източник: Дирекция „Бюро по труда“ - Бяла

За анализирания период – 2019 г. в Дирекция „Бюро по труда“ – Бяла са регистрирани 397 лица без квалификация, 171 с работническа професия и 51 специалисти.

Образование

Училищната структура и мрежа в община Бяла е съобразена с действащите закони и подзаконови документи и нормативи и с местните, държавни и европейски стратегии за развитие на образованието.

Училищната мрежа в общината се състои от 6 училища, от които 2 начални – НУ „Славейков“ – гр. Бяла, НУ „Кирил и Методий“ - гр. Бяла (средишно училище), 3 основни – ОУ “Н.Вапцаров” - гр. Бяла (средишно училище), ОУ “Николай Рилски” - с. Копривец (средишно училище), ОУ „Кирил и Методий” - с. Полско Косово и 1 средно общообразователно училище СУ “П. Волов” - гр. Бяла (средишно училище). В град Бяла функционира и Професионална гимназия с държавно финансиране. Броят на учениците във всички общински училища на територията на общината към края на 2019 г. е 771. В сравнение с 2018 г. броят на учениците е намалял с 44.

В Професионалната гимназия в града, която е държавно училище към 31.12.2019 г. се обучават 205 ученика в дневна форма на обучение и 34 в самостоятелна форма на

обучение. Наблюдава се рязък спад на учениците в самостоятелна форма на обучение: от 192 през 2018 г., на 34 през 2019 г., по-малко с 158 ученика.

На територията на община Бяла функционират 2 детски градини в град Бяла със 7 /седем/ филиала, намиращи се на територията на останалите населени места в общината: с. Лом Черковна, с. Копривец, с. Дряновец, с. Полско Косово, с. Босилковци, кв. гара Бяла и един филиал в града. Броят на децата в детските заведения през 2019 г. е 297.

За подобряване на образованието в общината през последните години се изпълняват следните мерки:

✓ Увеличаване обхвата на подлежащите на задължително обучение чрез реализация на проекти и програми за пълно обхващане на децата от различни етнически групи;

✓ Подобряване на материално-техническата база на училищата;

✓ Повишаване квалификацията на учителите;

✓ Засилване на възпитателната и извънкласна работа в училищата и др.

Здравеопазване, социални дейности и услуги

В община Бяла има една многопрофилна болница и филиал на ЦСМП – гр. Русе.

Двете здравни заведения обслужват и населението на съседните общини Борово, Ценово, Две Могили, жителите на Община Полски Тръмбеш и отчасти на Общините Свищов и Попово.

МБАЛ „Юлия Вревска – Бяла” ЕООД разполага с добра материална база, в която са разкрити 105 легла, разпределени в осем отделения с легла:

- Отделение по вътрешни болести, с подотделения: Ендокринология и болести на обмяната; Гастроентерология; Пневмология и фтизиатрия;

- Отделение по Кардиология;

- Отделение по акушерство и гинекология и неонатология;

- Отделение по нервни болести;

- Отделение по хирургия;

- Отделение по анестезиология и интензивно лечение;

- Отделение по педиатрия;

- Отделение по физикална терапия и рехабилитация;

В медицинското заведение функционират и отделения без легла: Отделение по хемодиализа и Отделение по образна диагностика, Отделение за продължително лечение по вътрешни болести и нервни болести, както и клинична лаборатория.

В град Бяла е разположена и Държавна психиатрична болница, която обслужва болни от цялата страна. На територията на общината работят 1 медицински център и 3 самостоятелни медико-диагностични и медико-технически лаборатории. В общината има разкрити кабинети за първична индивидуална медицинска помощ, неврологичен, стоматологичен, очен и за специализирани болести. Броят на болничните заведения и медицинските кадри на територията на общината се запазва относително постоянен през последните години.

Здравният статус на населението в община Бяла като цяло е добър. В регистрите на РЗИ преобладават заболявания на органите на кръвообращението, обмяната на веществата, дихателната и храносмилателната система. Броят на регистрираните заразни заболявания през последните години намалява и епидемичната обстановка е спокойна. Има редки случаи на ентероколит, варицела и морбили.

В гр. Бяла функционират Дом за стари хора с капацитет 35 места и На територията на общината се предоставя услугата, Център за социална рехабилитация и интеграция с капацитет 20 деца и младежи до 29 години с увреждания и техните семейства, Център за настаняване от семеен тип с капацитет 8 деца и „Домашен социален патронаж” с капацитет 135 места.

Култура и културни дейности

На територията на община Бяла функционират десет читалища, които развиват богата културна дейност и съхраняват българското и местно културно наследство. В библиотеките към читалищата има 114 256 тома - библиотечен фонд от художествена и отраслова литература.

Най-старото читалище, основано през 1884 г. е НЧ "Трудлюбие" – гр. Бяла, което днес разполага с фонд от 44 814 тома литература, със самодееен театър, музикална школа, школа по изкуствата, вокални състави, детски театър и арт клуб. За участия в изложби в страната и в Турция, Гърция, Македония и Италия участниците в школите по изкуствата са отличени с грамоти и награди, а голяма част от тях са приети в средни училища по изкуствата в Русе, Трявна, Казанлък и София. Групите за автентичен фолклор при читалищата в гр. Бяла и с. Полско Косово са лауреати на фестивала в Копривщица.

Творчески сдружения в гр. Бяла са клубът на дейците на културата и сатиричният клуб „Хайде де“. Всяка година по решение на Общинския съвет в град Бяла се провежда литературен конкурс „Искри над Бяла“. През месец май се провеждат утвърдилите се като традиция „Дни на културата“, а празникът на града е – Гергьовден- 6 май.

На територията на община Бяла функционира Исторически музей “Освободителна война – 1878 г.”, съхранил в залите си оригинални експонати от Руско-турската освободителна война. Музеят е официално открит на 17.09.1907 г. от Стоян Заимов. Основният му фонд наброява 1011 експоната и богат етнографски фонд.

Младежки дейности и спорт

В град Бяла има изградена добра спортна база, която включва официално и тренировъчно футболно игрище, лекоатлетическа писта, тенис корт и плувен басейн. В отлично състояние е спортният комплекс на стадион "Георги Бенковски" в гр. Бяла. В общината като цяло има добри условия за развитие на спортно-състезателна дейност.

Спортният комплекс разполага с игрище за футбол и лекоатлетическа писта, които се поддържат в добро състояние. Има също тренировъчно игрище, игрище за хандбал и за тенис на корт.

Добри резултати през последните години постигат футболните отбори – деца, юноши и мъже. Отборът по хокей на трева участва в републикански първенства и е един от малкото такива клубове в страната. За развитие на масовата физкултура и спорт сред децата спортната база се предоставя за ползване на училищата за провеждане на различни спортни прояви и турнири.

Техническа инфраструктура – достъпност и свързаност на територията на община Бяла.

Транспортна инфраструктура

Състоянието на пътищата от републиканската пътна мрежа, които преминават през територията на община Бяла е сравнително добро. Общо IV-класната пътна мрежа на територията на общината е с дължина 42 400 метра. Вътрешната улична мрежа в гр. Бяла е с дължина 48 км, почти изцяло благоустроена – изпълнена с трайна асфалтова и бетонова настилка. В останалите населени места - с дължина на уличната мрежа от 170 км - понастоящем са благоустроени 130 км.

Автомобилните и автобусните транспортни услуги на територията на общината се извършват от фирма „Беску“ ЕООД. В транспортната схема на община Бяла са включени градски и междуселищни автобусни линии. Градска автобусна линия осигурява връзката с ж.п. гара Бяла. С междуселищните автобусни линии са осигурени връзки на населението с общините Ценово, Борово, Две Могили и Русе. Автобусни линии минаващи през града осигуряват връзката на пътуващите с други градове и общини в страната.

Водоснабдяване и канализация

Всички села на територията на община Бяла са водоснабдени, като водоснабдяването се осъществява от водопровод от Батинската водоснабдителна група, водопровод от с. Баниска, община Две могили и собствени водоизточници.

Водоснабдителната и водопреносната мрежа се стопанисва и поддържа от “Водоснабдяване и канализация” – ООД гр. Русе, чрез производствено-експлоатационен район в

гр. Бяла. Водопроводната мрежа от водоизточниците до облекчителните резервоари е в сравнително добро техническо състояние и е изградена основно през периода 1982-1991 г. Поддържането и рехабилитацията ѝ са елементи от инвестиционната програма на експлоатационното дружество.

Само в общинския център в гр. Бяла има изградена канализационна система за събиране и отвеждане на отпадъчните води. В края на 2015 г. община Бяла реализира проект „Интегрирано управление на водите на територията на гр. Бяла, област Русе – етап I“ по ОП „Околна среда“ 2007 – 2013 на обща стойност 41.4 млн. лв., в рамките на който в гр. Бяла бе изградена пречиствателна станция за 14 100 еквивалент жители заедно с прилежащата ѝ инфраструктура, беше доизградена канализационната мрежа в града и беше реконструирана водопроводната мрежа по улиците, по които бяха инсталирани нови канализационни тръби.

В останалите населени места в общината обаче понастоящем липсва канализационна мрежа, а на много места водопроводната мрежа е в недобро състояние поради остарелите водопроводни тръби, което води до многобройни аварии и прекъсване на водоснабдяването.

Енергийна структура и ВЕИ

Електроснабдяването на община Бяла и цялостното стопанисване на електроразпределителната мрежа и съоръженията към нея се осъществява от “Енерго-Про Мрежи” АД. “Енерго-Про Мрежи” АД, електроенергийният системен оператор, осъществява единното оперативное планиране, координиране и управление, осигурява експлоатацията, поддръжката и надеждното функциониране на електропреносната мрежа, поддържането на спомагателните мрежи, както и ремонтните дейности и услуги и поддържа електропроводите високо напрежение на територията на община Бяла.

Всички 11 населени места на територията на община Бяла са електрифицирани и нуждите на населението от електропотребление са задоволени. Улично осветление е изградено във всички населени места. Съгласно разработената програма за енергийна ефективност всички осветителни тела в общината са подменени и са монтирани осветителни тела през 2016 г. с енергоспестяващи осветителни тела с мощност от 15 и 30 W, което води до 3 пъти намаление на разходите за поддържане на уличното осветление.

В Община Бяла съществуват благоприятни условия за използване на енергия от възобновяеми източници, най-вече слънчева енергия.

Телекомуникации

През територията на община Бяла преминава оптичен телефонен кабел – трансгранична съобщителна връзка, която осигурява голям капацитет за развитие на съвременни съобщителни връзки. Територията на общината има покритие от основните мобилни оператори в страната – А1, Теленор и Виваком, но покритието в по-малките населени места не навсякъде е добро. Освен това в някои от селата в община Бяла липсват доставчици на интернет услуги.

Опазване на околната среда в община Бяла

Като цяло община Бяла се отличава с относително чиста околна среда – незамърсени води, въздух и почви, сравнително добре развита и поддържана зелена система.

Води

На територията на община Бяла има малко предприятия, изхвърлящи вредни вещества в река Янтра. В общината съществува добре организирана система за мониторинг на качеството на водата за питейно-битови нужди. Постоянен мониторинг се извършва от РЗИ – гр. Русе.

В края на 2015 г. община Бяла приключи изпълнението на проект № DIR-51011116-19-58 „Интегрирано управление на водите на територията на гр. Бяла, област Русе - етап I” на стойност 41.4 млн. лв., включващ изграждането на пречиствателна станция за отпадъчни води за 14 100 еквивалент жители на територията на гр. Бяла, довеждащ колектор (4 210 м) с помпена станция от Гара Бяла до пречиствателната станция, довеждащ колектор от гр. Бяла до

Програма за енергийна ефективност на Община Бяла за периода 2020-2022 г.

пречиствателната станция, доизграждане на канализационната мрежа на гр. Бяла – 17 007 м и реконструкция на водопроводите по съвпадащите улични трасета – 16 711 м.

В по-малките селища в общината обаче липсват съоръжения за пречистване на отпадъчните води.

Въздух

От метеорологичните фактори, влияещи върху нивото на замърсяване на приземния атмосферен слой с вредни вещества, най-важна роля имат температурата на въздуха, влажността му, скоростта и посоката на вятъра и пр., както и обезпечеността с валежи – един от основните климатични фактори, влияещи върху самоочистването на атмосферния въздух. Наличието на средна скорост на вятъра над 1 м/сек и валежните суми в община Бяла осигуряват добро разсейване и самоочистване на атмосферния въздух.

Почви

Запазването на чистотата на почвата има важно значение за развитието на растениевъдството, животновъдството и суровинно свързаната с тях преработваща промишленост. На територията на община Бяла не работят фирми, които замърсяват почвата с тежки метали и устойчиви органични замърсители, което предопределя производството на екологично чиста продукция.

Шум

В община Бяла няма констатирани нарушения на шумовите нива.

Отпадъци

На територията на община Бяла е изградена организирана система на сметосъбиране и сметоизвозване на битовите отпадъци, която обхваща 100% от населението на общината. Организирано се събират битовите отпадъци от жилищните домове, сградите с обществено предназначение и промишлените предприятия. Периодично се закупуват съдове за ТБО, необходими за подмяна на амортизираните съдове за отпадъци.

През 2015 г. община Бяла заедно с пет други общини от региона (Борово, Две могили, Ценово, Полски Тръмбеш и Опака) реализира проект за изграждане на регионална система за управление на отпадъците включваща регионално депо за отпадъци, сепарираща и компостираща инсталация.

Съгласно Договор за сътрудничество Д-87/31.08.2010 г. между организацията по оползотворяване на отпадъци от опаковки „Екоколект” АД и Община Бяла, „Екоколект” АД организира система на разделно събиране, временно съхранение, сортиране, обработка и транспортиране на отпадъци от опаковки, образувани от домакинствата, обществените и административните учреждения, училищата, търговските, промишлените и туристическите обекти на територията на общината.

Събирането на негодни за употреба батерии и акумулатори, излезли от употреба моторни превозни средства, излязло от употреба електрическо и електронно оборудване, в т. ч. луминесцентни и други лампи съдържащи живак, на територията на община Бяла се извършва от фирми, притежаващи съответното разрешение по чл. 67 от ЗУО.

Икономическо развитие

Водещо значение в икономическо отношение в община Бяла продължава да заема селското стопанство. Неговото производство и специализация определят характера на цялата територия и облика на населените места в общината. Земеделието е застъпено във всички селища на общината и има важна роля за цялостното ѝ развитие.

През последните години отрасълът остава основен източник на доходи в община Бяла. Предпоставките за това са благоприятното географско положение на общината, природните дадености, с които тя разполага, почвено-климатичните условия, транспортната инфраструктура, човешките ресурси, традициите и пр.

Преобладаваща част от предприятията в община Бяла са микро предприятия с до 9 заети лица – 92% от всички предприятия. Следват ги малките фирми с персонал между 10 и 49 заети лица, които са 7% от общия брой предприятия и средните предприятия с между 50 и 249 заети лица, които представляват 1% от всички предприятия. В община Бяла през периода 2012 - 2019 г. няма големи предприятия (такива, в които са заети 250 и повече лица).

Промишленост

В областта на химическата промишленост на територията на община Бяла функционират следните предприятия: „Гама” ООД, „Ценко – Цветан Шишманов” ООД, ЕТ „Химпрес - Дамян Димитров”, „Б-Контакт” ООД и „Белсистемс” ООД. На територията на бившия химически завод „Латекс” са обособени „ЕКОН-91” ООД, „Протекс” ООД и „Харъб” ЕООД с предмет на дейност съответно производство на изделия от разпенен латекс, потопателни латексови изделия и технически каучукови изделия.

„Модул” АД – гр. Бяла е единственото в страната предприятие за производство на редуктори. На територията на село Копривец работи фирма „УНИОН – Кехлибар” за производство на пакетиращи машини. В сферата на леката промишленост работят „Янтра – Стил” АД, „Сървис център” ЕООД, „Примяна” ООД и „Фешко, фешън сървис компания” ООД.

На територията на бившето ДЗС в гр. Бяла се е обособила нова промишлена зона в която работят кланица, колбасарски цех на „Надежда-М” ООД, ЕТ „Камен Шишков” - износ на селскостопанска продукция и ЕТ „Декаданс-Димитър Шишков”- обработка на земеделски земи.

На територията на община Бяла работят две млекопреработвателни предприятия – „Лактис” ЕООД и ЕТ „Иван Аръшев – Илиян Аръшев”. В областта на хлебопроизводството работят: ГПК „Наркооп” - гр. Бяла, ПК „Успех” - с. Копривец, ЕТ „Аси-М-Ружди Ахмедов” - с. Ботров. Фирма „Алимет” ООД е с предмет на дейност производство на брашно и фуражи. На територията на община Бяла има предприятие за производство на вина и спиртни напитки: „Винпром Бяла 2002” ЕООД.

Строителните фирми, които работят на територията на община Бяла са, „Бяластрой” ООД, СИМ ООД, „Бялапласт“ /специализирана в производството на дограми/, Метални халета – в производство на метални конструкции и др.

Селско и горско стопанство

Земеделието е основният поминък на населението в община Бяла. По данни на ОСЗ – Бяла през 2012 г. на територията на община Бяла се обработват комасирано под формата на доброволни споразумения между собствениците и ползвателите на земеделска земя около 167 730 дка или 88% от обработваемата земя, която е около 189 800 дка.

В областта на селското стопанство в община Бяла работят фирмите „Шишманови – Бяла” ООД с предмет на дейност - производството на лозов и посадъчен материал, „Агро сън” ЕООД с предмет на дейност – заготовка и съхранение на семена и посадъчен материал от всички звена на семеипроизводствената схема и всички култури, сортове и хибриди със специализация в зърножитните, зеленчуковите, маслодайните култури и люцерната, „Агрофактор” ЕООД с предмет на дейност - производство на семена, посеви и посадъчен материал и други.

Зърносъхранението се осъществява в регистрирани зърнохранилища от фирмите: „Зърнени храни България” АД – зърнобаза гара Бяла и „Протекс” ООД - гр. Бяла, наемател на ЕТ „Нико – 64”.

Растениевъдството в община Бяла има приоритетно направление, отглеждат се основно зърнено-житни и технически култури: пшеница, ечемик, царевица, слънчоглед и рапица. В структурата на обработваемата земя най-голям е дялът на зърнените култури, които заемат 64%.

Маслодайните култури заемат относително голям дял от общото земеделско производство в общината. Те включват основно маслодаен слънчоглед и маслодайна рапица.

Овощарството в община Бяла също е много добре развито, защото почвено-климатичните условия са подходящи за развитието му. Засадени са кайсии, праскови, ябълки, череши, орехи и лешници. Трайните насаждения заемат около 1.20% от общата обработваема земя.

Природно климатичните условия в региона са благоприятни за развитието на лозарството. През последните години се създават нови лозя.

Животновъдството в община Бяла е представено предимно от биволовъдство, говедовъдство, коневъдство, козевъдство и птицевъдство. В общината функционират 2 големи биволовъдни ферми. Говедовъдството се осъществява в частни ферми, които обаче са все още далеч от водещите европейски стандарти.

Овцевъдството и козевъдството бележи тенденция на увеличение през последните години, като се забелязва тенденция към увеличение на животновъди отглеждащи над 10 овце и кози и увеличаване на стопанствата отглеждащи повече от 49 животни.

По-голямата част от птицевъдството се осъществява в личните стопанства, като по-малко птици се отглеждат в специализирани птицеферми. Относителният дял на кокошките носачки е около 30%, а останалите птици се отглеждат за месо.

Производството на мед е благоприятствано от богатото видово разнообразие на растителността, релефа и климатичните условия. През последните години голяма част от пчеларите се ориентират към производството на биологично чисти продукти.

В земеделските стопанства в община Бяла преобладава семейната работна ръка. Основен проблем пред развитието на модерен и ефективен аграрен сектор е разпокъсаността на земята. Ограничените икономически ресурси, полупазарният тип на стопанствата, както и възрастовата структура на заетите лица също се явяват пречка за развитието на модерно земеделие.

Общата площ на горските територии с възстановено право на собственост в община Бяла възлиза на 465 хектара. Дървесната растителност, макар и малко в района на общината, има своето място като източник на дървесина, като защита на земеделските земи от ерозия, като производител на кислород и като основен елемент на ландшафта.

Туризъм

Природните дадености, богатото културно и историческо наследство, живописните места само на няколко километра от град Бяла са предпоставка за развитието на туризма в община Бяла. Към момента обаче този сектор от общинската икономика е развит сравнително слабо.

В община Бяла има няколко семейни хотела: „Верона“- 22 легла; „Мери - ДК” – 10 легла, „Одеса” – 13 легла, къща „Полином” – 8 легла, самостоятелни стаи „Калинов” – 4 легла, както и осем туристически хижи, сред които най-голяма е хижа „Янтра” – 40 легла.

В гр. Бяла работят мотел „Магнолия” и мотел „Формула”. В района на Беленската гора има 8 броя ведомствени хижи.

Туристическата база и дейността на Сдружение ”Ловно-рибарско дружество – Сокол”- гр. Бяла предполага развитие на ловния туризъм. На територията на общината има множество заведения за обществено хранене, които могат да отговорят на изискванията на туристите.

Основни туристически забележителности в гр. Бяла са построеният на река Янтра през 1865 – 1867 г. от майстор Колю Фичето каменен мост, както и Историческият музей “Освободителна война – 1878 г.”, официално открит през 1907 г. от Стоян Заимов. В община Бяла съществуват отлични възможности за развитието на селски туризъм, екотуризъм, както и на други форми на алтернативен туризъм.

През 2019 г. на територията на Община Бяла са регистрирани 5657 броя нощувки от 97 легла в хотелите и местата за настаняване в населените места, а приходът от туристически данък е 3 752 лв. Бележи се тенденция на увеличение броя на нощувките, леглата и съответно приходите от тях в сравнение с 2018 г.

Основни проблеми и нужди в община Бяла

Анализът на текущото състояние в община Бяла, област Русе показва наличието на три основни групи проблеми: демографско-социални, инфраструктурни и икономически.

Демографско-социални проблеми

Демографско-социалните проблеми в община Бяла се изразяват в намаляване и застаряване на населението, ниско средно образователно ниво на населението и високо ниво на безработица.

Намаляване и застаряване на населението

Статистическите данни показват, че през периода 2011 – 2019 г. населението на община Бяла е намаляло от 13 263 души през 2011 г. до 12 654 души през 2019 г. или с 609 души. Причините за намаляване на населението на общината са както отрицателният естествен прираст на населението, така и миграцията на населението към областния център Русе и към други големи градове в страната поради по-добрите възможности за професионална реализация и по-високия стандарт на живот.

Ниско средно образователно ниво на населението

Статистическите данни показват, че най-голяма група от жителите на община Бяла имат начално и основно образование, а 126 души никога не са посещавали училище. Близко 40% от населението на общината имат средно образование, а най-малък е дялът на лицата с висше образование. Ниското средно образователно ниво на населението на община Бяла представлява пречка за създаването на нови работни места в общината тъй като понастоящем повечето работодатели имат нужда от работници и служители с минимум средно образование, които могат да работят на компютър или на машини с цифрово-програмно управление и които също така владеят чужди езици.

Високо ниво на безработица

Въпреки намаляването на равнището на безработица в община Бяла от почти 22% през 2013 г. до 12,0 % през 2019 г., нивото на безработица в общината остава високо в сравнение със средното ниво на безработица в област Русе, което към края на 2019 г. е 5.9%. Към края на 2019 г. равнището на безработица в община Бяла е с 6,4 процента по-високо от това в област Русе. В сравнение с този за цялата страна: 5,7 %, процентът на безработица на територията на общината е все още много висок: 12 % за 2019 г.

Буди тревога фактът, че над една трета от безработните лица в общината са на възраст над 55 години, както и че над 50% от безработните лица са продължително безработни (лица, които са безработни повече от 12 месеца). Освен лицата над 55 години, силно засегнати от безработицата в

Община Бяла са и лицата на възраст между 50 и 54 години, както и лицата от 35 до 39 годишна възраст. Въпреки реализирането на различни мерки и програми за заетост, включително и по ОП „Развитие на човешките ресурси“, броят на обхванатите по тези програми безработни лица в община Бяла остава сравнително малък.

Инфраструктурни проблеми

Понастоящем сградите на общинската администрация в населените места в община Бяла се нуждаят от рехабилитация, за да отговорят на съвременните изисквания за енергийна ефективност и за да предложат по-високо качество на обслужване на местното население. Поради тази причина община Бяла започна реализацията на проект, финансиран по: „Ремонт и оборудване на общинска административна сграда с. Лом Черковна, с цел подобряване на енергийна ефективност“ по Подмярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“ от мярка 7 „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“ от Програма за развитие на селските райони 2014 – 2020 г.

Остаряла водопроводна мрежа и липса на канализация в селата в общината

Понастоящем канализационна мрежа и пречиствателна станция на територията на община Бяла има изградени единствено в общинския център гр. Бяла. Във всички села в общината липсва канализационна мрежа и не се извършва пречистване на отпадъчните води, като отпадъчните води се събират в септични или поповни ями. Водопроводната мрежа е остаряла, което води до чести аварии при водоснабдяването и влияе негативно на качеството на живот на жителите на по-малките населени места в общината.

Липса на доставчици на интернет в по-малките населени места

В някои от по-малките населени места в община Бяла липсват доставчици на интернет услуги. По данни от проведеното през 2011 г. преброяване на населението, достъп до интернет в община Бяла имат 1634 жилища и съответно 5419 лица, което е малко над 40% от жителите на общината. Липсата на интернет затруднява живота на хората в селата в община Бяла и пречи на създаването и развитието на малки бизнеси, които през последните години все повече разчитат на интернет за да промотират и развиват бизнеса си.

Икономически проблеми

Основните икономически проблеми в община Бяла включват слабо развитие на индустрията, по-ниско ниво на заплащане в сравнение със средното за областта и неизползван потенциал в сферата на туризма.

Слабо развитие на индустрията в община Бяла

Статистическите данни показват, че през 2016 г. общият брой на заетите в предприятията в община Бяла е бил 2688 лица или едва 39.6% от населението в трудоспособна възраст в общината през същата година (6787 лица). Това показва, че значителна част от трудоспособното население на община Бяла работи по договори за временна заетост или в населени места извън общината.

Освен това голяма част от жителите на общината работят в семейни фирми тъй като според статистиката 92% от предприятията на територията на община Бяла са микро предприятия (с до 9 заети лица). Броят на средните предприятия (тези, които наемат между 50 и 249 лица) в общината през 2018 г. е едва 7, като в община Бяла липсват големи предприятия (с над 250 заети лица).

Основен работодател на територията на община Бяла са предприятията в сферата на услугите, където обаче заплащането е най-ниско. Като цяло предприятията в община Бяла не създават достатъчно работни места, за да осигурят постоянна заетост на местното население.

Неизползван потенциал в сферата на туризма

Община Бяла разполага с природни дадености и богато културно и историческо наследство, които се явяват отлична предпоставка за развитието на туризма. Основни туристически забележителности в гр. Бяла са построенят на река Янтра през 1865 – 1867 г. от майстор Колю Фичето каменен мост, както и Историческият музей “Освободителна война – 1878 г.”, официално открит още през 1907 г. от Стоян Заимов. Туристическата база и дейността на Сдружение ”Ловно-рибарско дружество – Сокол”- гр. Бяла предполага развитието на ловния туризъм. На територията на общината също така има изградени редица хотели и къщи за гости.

Към момента обаче този сектор от общинската икономика функционира под потенциала си. Броят на реализираните нощувки в местата за настаняване в община Бяла през 2019 г. е 5 657, което бележи тенденция към увеличение. Необходимо е да се разработи стратегия за развитието на туризма на територията на община Бяла и да се реализира рекламна кампания с цел привличането на туристи както от България, така и от чужбина.

На следващата диаграма в обобщен вид са представени конкретните проблеми и нужди идентифицирани в резултат на анализа на текущото състояние в община Бяла.

3 ПОЛИТИКА ПО ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ

Изготвянето на програма за развитието на енергийната ефективност в Община Бяла с набелязване на цели и средствата за постигането им, са главната предпоставка за успешното реализиране на политиката за повишаване на енергийната ефективност в общината.

В днешно време става задължително прилагането на енергоефективни мерки, не само за намаляване на разходите, но и за повишаване на жизненото равнище и комфорта на потребителите на енергия, както и за опазване на околната среда.

Политиката на Общината в областта на ЕЕ е насочена към:

- Намаляване на разходите за енергия;
- Намаляване на вредните емисии в атмосферата, а от там замърсяването на околната среда;
- Намаляване на топлинните загуби в сградите с подобряване на енергийните им

характеристики, чрез саниране (пълно или частично);

- Ефективно използване на енергийните ресурси за отопление, чрез отоплителни системи с висока ефективност, включващи и възможности за регулиране на потреблението и поддържане на стабилни нормативни параметри на средата в отопляваните обекти;
- Изграждане на системи за оползотворяване на възобновяеми енергийни източници (ВЕИ);
- Модернизиране на осветлението в общинските обекти без да се намалява нивото на осветеност и качеството на осветлението;
- Подобряване на енергийната ефективност при уличното осветление.

Настоящата програма за енергийната ефективност е изготвена в съответствие с:

- Енергийната стратегия на Република България до 2020 г.;
- Закона за енергийна ефективност;
- Национален план за действие по енергийна ефективност 2014-2020 г.
- Национален план за действие за енергията от възобновяеми източници 2010-2020 година.
- Общински план за развитие на община Бяла за периода 2014-2020 г.
- Дългосрочна и краткосрочна програма на Община Бяла за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива, действие до 2022 г.

Производство и доставка на енергия на територията на общината

Либерализирането на пазара на електрическа енергия е резултат от изпълнението на директивите от Трети енергиен либерализационен пакет на Европейския съюз, чиито изисквания намират приложение в националното законодателство.

Свободният пазар на електрическа енергия позволява сключването на сделки по свободно договорени цени между производители, търговци на електрическа енергия и потребители. За сгради общинска собственост доставчик на нетна електрическа енергия и координатор на балансираща група за Община Бяла е от “Енерго-Про Мрежи” АД. “Енерго-Про Мрежи” АД, електроенергийният системен оператор, осъществява единното оперативно планиране, координиране и управление, осигурява експлоатацията, поддръжката и надеждното функциониране на електропреносната мрежа, поддържането на спомагателните мрежи, както и ремонтните дейности и услуги и поддържа електропроводите високо напрежение на територията на община Бяла. Всички населени места са електрифицирани.

По отношение на енергоносителите, баланса се формира от течните горива (нафта), ел. енергията и твърдите горива.

Разходите за ел. енергия заемат значителен дял от бюджетите на българските общини. Това налага прилагането на нов подход, ориентиран към програмиране на дейностите по енергийна ефективност и въвеждането на енергоспестяващи системи за отопление, осветление и др.

Дейности на общината като потребител на енергия, регулатор, мотиватор и като инвеститор.

Потребител е най-широко застъпената в общината функция. Тя е вменена на общината като собственик на обектите. Основното перо в консумацията на енергия е обслужването на общинските сгради: административни сгради, сгради на образованието, културни и културно-исторически сгради, здравни и спортни обекти, улично осветление и други енергоконсумиращи услуги, изпълнявани от Общината, като културни мероприятия и пр.

Освен като потребител общината се проявява и като регулатор, тъй като при вземането на редица стратегически решения трябва да се отчете прякото им влияние върху консумацията на

енергия.

Програмата за енергийна ефективност е насочена предимно към общинския сектор – сградите и услугите, при които общината изпълнява функцията си на консуматор на енергия. Мерките се съсредоточават предимно в сгради на учебните и детски заведения, на социалните заведения, читалища и административни сгради.

С оглед ролята на общината като местен орган на властта и произтичащите от това правомощия, тя се явява като мотиватор за въздействие върху поведението на потребителите на енергия, основно чрез провеждане на информационна кампания и предоставяне на информация относно енергийната ефективност и използването на ВЕИ на територията на общината.

4 СЪСТОЯНИЕ НА ЕНЕРГИЙНОТО ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ОБЩИНА БЯЛА

4.1. Състояние на сградния фонд.

Таблица № 1. Сгради общинска собственост

№	Вид на сградата	Населено място	РЗП в м2	Вид отопление
1	Сграда на Общинска администрация	Град Бяла	1375	Климатична система на природен газ
2	2- ра Административна сграда на Община Бяла, пл. „Екзарх Йосиф I“ № 3	Град Бяла	1025	Офис за обслужване и информация на гражданите се отоплява с климатици на ел. енергия. Останалите помещения се отдават под наем.
3	Ритуална зала и пристройка котелно помещение към нея	Град Бяла	326	Климатик на ел. енергия
	Дом за поклонение на починалите	Град Бяла	200	Не се отоплява
4	НУ „П. Р. Славейков“ – град Бяла, заедно с ученически стол и занималня	Град Бяла	1265	НАФТА
5	НУ „Св. Св. Кирил и Методий“ – град Бяла	Град Бяла	1024	Дърва, въглища
6	ОУ „Н. Й. Вапцаров“ заедно с пристройка и класни стаи с дървена конструкция	Гара Бяла	1151	НАФТА
7	СУ „Панайот Волов“ – град Бяла-стара сграда, учебни работилници, помощен учебен корпус, физкултурен салон, библиотека	Град Бяла	2927	ГАЗ
8	СУ „Панайот Волов“ – град Бяла, новопостроено крило: 4 крила + котелно помещение	Град Бяла	1531	ГАЗ
9	ДГ „Пролет“, филиал „1 юни“	Град Бяла	1008	НАФТА
10	ДГ „Пролет“ – град Бяла	Град Бяла	1240	В момента е в процес на подготовка за ремонт
11	ДГ „Стадиона“ – град Бяла	Град Бяла	1958	Природен газ
13	ДГ „Латекс“ – гара Бяла, филиал на	Град Бяла	760	ПАРНО НА ПЕЛЕТИ
14	Автогара - Бяла	Град Бяла	370	НАФТА/КЛИМАТИК
15	Мултифункционален културен център на гара Бяла	Град Бяла	1964	В процес на преустройство
15	НЧ „Трудолюбие 1884“ – град Бяла	Град Бяла	2044	Климатична система
16	Исторически музей – град Бяла и сграда администрация на музея	Град Бяла	489	Дърва и въглища
17	Сграда за младежки дейности и спорт на ул. „Иван Вазов“: основна сграда + пристройка	Град Бяла	919	Помещенията се отдават под наем
18	МБАЛ „Ю. Вревска“ – Бяла с всички отделения и пристройки, както и с помощни помещения	Град Бяла	7682	Слънчева енергия, еотермална енергия, вентилоконвектори
19	Пенсионерски клуб в град Бяла	Град Бяла	200	Климатични, ел. енергия
20	Кооперативен пазар-клетки	Град Бяла	394	Отдават се под наем и за продажба, чрез търг
21	ЦСРИ	Град Бяла	320	Климатични, ел. енергия
22	ЦНСТ	Град Бяла	420	Климатични, ел. енергия
23	Дом за възрастни хора в гр. Бяла	Град Бяла	1072	Климатични, ел. енергия
24	Къща на културните дейци	Град Бяла	240	Дърва, въглища
25	Кметство- сграда и здравна служба	С. Босилковци	329	Дърва, въглища
26	Детска градина-основна сграда, кухненски блок, сграда помощна	С. Босилковци	696	ГАЗ

Програма за енергийна ефективност на Община Бяла за периода 2020-2022 г.

27	Дом за стари хора – с. Бистренци	С. Бистренци	950	Котел на пелети и природен газ-метан
28	Народно читалище – с. Бистренци	С. Бистренци	1000	Дърва, въглища
29	Кметство с. Копривец – административна сграда	С. Копривец	700	Дърва, въглища
30	Здравна служба с аптека	С. Копривец	474	Дърва, въглища
31	Народно читалище с. Копривец	С. Копривец	1140	Дърва, въглища
32	НУ „Неофит Рилски“	С. Копривец	712	Дърва, въглища
33	Детска градина с. Копривец	С. Копривец	1250	Климатик на ел. енергия
34	Кметство с. Лом Черковна с пристройка здравен пункт към кметството и сграда	С. Лом Черковна	696	Дърва, въглища
35	НЧиталище – с. Лом Черковна	С. Лом Черковна	920	Климатизи, ел. енергия
36	Административна сграда на Кметството	С. П. Косово	526	Дърва, въглища
37	Здравна служба	С. П. Косово	347	Дърва, въглища
38	Детска градина „Радост“, филиал на ДГ „Стадиона“ - Бяла	С. П. Косово	383	Климатик на ел. енергия
39	НУ „Св. Св. Кирил и Методий“ – П. Косово: Училище, кинозалон с кула, физкултурен салон с ученически стол, дърводелска работилница	С. П. Косово	2382	Дърва, въглища
40	Административна сграда на Кметството	С. Пейчиново	778	Дърва, въглища
41	Административна сграда на Кметството	с. Стърмен	149,20	Дърва, въглища
42	Здравна служба	С. Стърмен	73	Дърва, въглища
43	Читалище с детска градина	С. Стърмен	73	Дърва, въглища
44	Сграда на бивш дом за отглеждане и възпитание на деца и младежи, лишени от родителска грижа	С. Стърмен	920	Нефункционираща

При разработването на настоящата общинска програма са отчетени възможностите на общината и произтичащите от тях мерки и насоки, имащи отношение към въвеждане на енергоспестяващи мерки и мерки за енергийна ефективност при реализацията на своите проекти за подобряване на инфраструктурата. Основната линия, която се следва е съчетаване на мерки за повишаване на енергийна ефективност с производството и потреблението на енергията от възобновяеми източници. В това отношение в община Бяла през последните години се води последователна енергийна политика, както за въвеждане на ВЕИ, така и за подобряване на енергийната ефективност.

1. През 2016 г. Община Бяла завърши реализацията на дейностите, финансирани по Договор № BG04-02-03-025-013 от 18.08.2015 г. с Министерство на енергетиката за безвъзмездно финансиране по програма BG 04 „Енергийна ефективност и възобновяема енергия“, Процедура BG 04-02-03 „Повишаване на енергийната ефективност и използване на възобновяема енергия в общински и държавни сгради и локални отоплителни инсталации“ на обща стойност 676 601,08 лв. или 345 940,64 евро. По проекта „Повишаване на енергийната ефективност чрез използване на възобновяеми източници на енергия в общинско болнично заведение МБАЛ „Юлия Вревска“ ЕООД“ се достави и изгради слънчева и аеротермална инсталация за производство на енергия за отопление и охлаждане, чрез които се увеличи производството на енергия от възобновяеми източници в Wh/годишно – 296 914 000 Wh/годишно, а очакваното увеличение на намаляването на вредните емисии от CO₂ в тонове/годишно – 38,952 t/годишно. Съоръжението използва възобновяемата енергия от околния въздух и слънцето. По този начин се оползотворяват безвъзмездно енергийни източници от природата и значително се намаляват разходите на газ, нефта и електричество. Старите чугунени радиатори са подменени със стенни вентилконвектори, които поддържат постоянна температура в помещенията, както през зимата, така и през лятото.

Въведени мерки за енергийна ефективност на Сграда 1 на МБАЛ „Ю. Вревска“ - Бяла:

1. Монтаж на термopомпена система въздух/вода;
2. Цялостна подмяна на отоплителната инсталация;
3. Монтаж на соларна инсталация за топла вода /БГВ/;
4. Монтаж на покрива на фотоволтаични панели;

Постигнат ефект от въведените мерки за енергийна ефективност след реализацията на проекта на Сграда 1:

Програма за енергийна ефективност на Община Бяла за периода 2020-2022 г.

- Спестени горива: 61 хил. nm³/год. природен газ;
- Спестени енергии: ел. енергия: 67 Mwh/год;
- Спестени средства: около 41 000 годишно;
- Спестени емисии CO₂: 140.1231 т/год.

Въведени мерки за енергийна ефективност на Сграда 2 на МБАЛ „Ю. Вревска“ - Бяла:

1. Монтаж на термопомпена система въздух/вода;
2. Цялостна подмяна на отоплителната инсталация;
3. Монтаж на покрива на фотоволтаични панели;

Постигнат ефект от въведените мерки за енергийна ефективност след реализацията на проекта на Сграда 2:

- Спестени горива: 29 хил. nm³/год. природен газ;
- Спестени енергии: ел. енергия: 27 Mwh/год;
- Спестени средства: около 14 000 годишно;
- Спестени емисии CO₂: 66.6159 т/год.

2. По предходния проект на Община Бяла, финансиран по ДБФП № BG161PO001/4.1-05/2011/001 от 22.12.2011 г. по Оперативна програма „Регионално развитие” 2007-2013 г., с наименование: „Преоборудване с медицинска апаратура, ремонт и мерки по енергийна ефективност за МБАЛ „Юлия Вревска” ЕООД град Бяла”, изпълнен в периода 22.12.2011 г. до 22.12.2013 г. Община Бяла постигна следните резултати и осъществи мерки за енергийна ефективност:

- реконструирани /ремонтирани/ обновени корпуси и помещения на здравното заведение - 3 корпуса и 1650,03 м² болнична площ, подменена дограма, външна мазилка и изолация, вътрешна мазилка, ремонт на покривна конструкция и др.;

- 5124 пациента средногодишно са облагодетелствани от подобрените здравни услуги на МБАЛ;

- внедрено съвременно оборудване и обзавеждане, съгласно изискванията, гарантиращи качеството на здравните услуги /изследвания, диагностика, лечение и долекуване/ в отделенията и лабораториите на МБАЛ;

С реализацията на този проект на стойност: 4 438 327,44 лв. , както населението на Община Бяла, така и 4 околни общини се облагодетелстваха от развитието и обновяването на здравното заведение и получиха възможността да има качествена медицинска грижа.

3. През 2017 г. общината реализира проект „Реконструкция на съществуваща сграда за съблекални към спортен комплекс и въвеждане на мерки за ЕЕ“ с местонахождение: 7100, град Бяла, община Бяла, област Русе, ул. „Цар Симеон” № 5, ПИ 501.910(910), кв. 52 по регулационния план на град Бяла, одобрен със Заповед № 117 от 12.05.1983 год. на Председателя на ИК на ОНС-Русе., финансиран по Споразумение № РД09-27 от 14.03.2017 г., сключено с МТСП по Проект „Красива България“, Кампания 2017 г. на стойност 180 000,00 лв. като Община Бяла осигури съфинансиране в размер на 108 000.00 лв., което представляваше 60 % от общата стойност на проекта. По време на изпълнението на проекта се извършиха следните дейности:

- Ремонт покривна конструкция и полагане изолация върху покривна плоча;
- Подмяна на дограма на цялата сграда;
- Полагане на външна изолация /саниране на сградата/;
- Доставка и монтаж на слънчев колектор.

Постигнат ефект от въведените мерки за енергийна ефективност след реализацията на проекта:

- Спестени горива: дърва 7 т/год.;
- Спестени енергии: ел. енергия: 83 Mwh/год;
- Спестени средства: около 15 000 годишно;
- Спестени емисии CO₂: 0,1386 т/год.

Програма за енергийна ефективност на Община Бяла за периода 2020-2022 г.

На всички изброени по-горе обекти са въведени мерки за енергийна ефективност и ВЕИ след извършено енергийно обследване. Това е добра практика, въведена от Община Бяла, а е и задължителен елемент при кандидатстване за безвъзмездно финансиране по европейски и национални програми и фондове. Когато се касае за частични ремонти на общински сгради, това не се прави, а и не е необходимо.

Ежегодно са планирани разходи и са извършвани строително-ремонтни дейности на общински сгради /читалища и кметства, детски градини и общински училища/, свързани с ремонти на покриви, подмяна на дограма по част от фасадите, ремонти на ОВ, В и К и ел. системи.

Жилищните сгради, построени преди повече от 30 години, съставляват около 70 на сто от общия жилищен сграден фонд на територията на Общината. Те са с ниска енергийна ефективност – значително енергоемки, с големи загуби на енергия, остарели инсталации и др.

В националната кампания за саниране на многофамилни жилища, жителите на общината, които са собственици на такива в многофамилни блокове не можах да се включат успешно и навреме.

От подадените заявления от собствениците само 3 блока в град Бяла успяха да подпишат договори с Община Бяла, а именно:

1. Блок „Дружба“, намиращ се на: ул. „Панайот Волов“ № 29;
2. Блок в ЖК „Младост“, намиращ се на ул. „Стефан Стамболов“ № 65;
3. Блок „Русия“, намиращ се на ул. „Стефан Стамболов“ № 3

Същите са подали заявления за финансиране от Българската банка за развитие /ББР/, но за съжаление до подписване на договори с ББР не можа да се достигне, поради изчерпване на финансовия ресурс на програмата.

По отношение на възможности за кандидатстване за финансиране на общината за ремонт и въвеждане на енергоспестяващи мерки за обекти общинска собственост са постигнати следните резултати:

На 18.10.2016 г. след извършени енергийни обследвания Община Бяла разработи и входира 4-ри проекта за финансиране от Националния доверителен еко-фонд. Проектите бяха одобрени за финансиране, но не получиха такова, поради изчерпване на финансовия ресурс по програмата. Затова в последствие общината започна да търси други възможности за финансиране на вече подготвените проекти. В следващата таблица, общината представя информация за подготвените си проекти, в които е заложено въвеждане на мерки за енергийна ефективност, след извършване на енергийно обследване на сградите.

Таблица № 11. Обекти с енергийно обследване и/или проект

№	Име на проекта	Населено място	Програма	Прогнозна стойност на проекта в лв.	Мерки за изпълнение	Икономия на топлинна енергия	Икономия CO2 Тон/год
1	2	3	4	5	6	7	8
1	„Прилагане на мерки за енергийна ефективност на обект ЦДГ "Пролет", гр. Бяла, Община Бяла, Област Русе“.	гр. Бяла	НДЕФ Инвестиционна програма за климата	175 224,00	Целта на проекта е въвеждане на ЕСМ - топлинно изолиране на външни стени; топлинно изолиране на покриви; подмяна на външни дограми, с цел подобряване на топлофизичните характеристики на сградата, намаляване топлинните загуби, повишаване енергийната ефективност и намаляване емисиите на парникови и вредни	136 211 kWh/a.	27,6 t общ екологичен еквивалент емисии CO2.

Програма за енергийна ефективност на Община Бяла за периода 2020-2022 г.

					газове.		
2	„Прилагане на мерки за енергийна ефективност на обект Начално училище "Св. св. Кирил и Методий", гр. Бяла, Община Бяла, Област Русе“.	гр. Бяла	НДЕФ Инвестиционна програма за климата	388 743,00	Целта на проекта е въвеждане на ЕСМ – топлинно изолиране на външни стени; топлинно изолиране на покриви; подмяна на външни дограми; подмяна на отоплителна и котелна инсталация, с цел подобряване на топлофизичните характеристики на сградата, намаляване на топлинните загуби, повишаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парниковите газове.	340 234 kWh/a.	46,3 t общ екологичен еквивалент емисии CO ₂ .
3	„Прилагане на мерки за енергийна ефективност на обект ОДЗ "Стадиона", гр. Бяла, Община Бяла, Област Русе“, филиал ДГ „Латекс“ в квартал гара Бяла	гр. Бяла	НДЕФ Инвестиционна програма за климата	387 053,00	Целта на проекта е въвеждане на ЕСМ – топлинно изолиране на външни стени; топлинно изолиране на покриви; подмяна на външни дограми, подмяна на отоплителна и котелна инсталация, слънчеви колектори за БГВ, с цел подобряване на топлофизичните характеристики на сградата, намаляване на топлинните загуби, повишаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови и вредни газове.	226 200 kWh/a.	107 t общ екологичен еквивалент емисии CO ₂ .
4	„Прилагане на мерки за енергийна ефективност на обект Общинска администрация, гр. Бяла, Община Бяла, Област Русе“.	гр. Бяла	НДЕФ Инвестиционна програма за климата	222 055,00	Целта на проекта е въвеждане на ЕСМ – топлинно изолиране на външни стени; топлинно изолиране на под; топлинно изолиране на покриви; топлинно изолиране на под; подмяна на външни дограми, подмяна на термопомпен агрегат, с цел подобряване на топлофизичните характеристики на сградата, намаляване на топлинните загуби, повишаване на енергийната ефективност и	77 370 kWh/a.	41,6 t общ екологичен еквивалент емисии CO ₂ .

					намаляване на емисиите на парникови и вредни газове.		
--	--	--	--	--	--	--	--

В подкрепа на гореизложеното Община Бяла започна да кандидатства за финансиране с подготвените си проекти, а първият проект бе за сградата на ДГ „Пролет“ в град Бяла.

На 06.01.2020 г. под вх. № Р-30 от 06.01.2020 г. тя кандидатства за финансиране с проектно предложение: **„Ремонт на сградата на ДГ „Пролет“ и въвеждане на мерки за ЕЕ“**, местонахождение: Местонахождение на обекта: ул. „Капитан Ат. Бендерев“ № 8, гр. Бяла, п. к. 7100, Община Бяла, обл. Русе, ЕКАТТЕ: 07603 по КК и КР, одобрени със Заповед № РД-18-130/27.12.2016 г. на ИД на АГКК, поземлен имот с идентификатор 07603.501.1731 от 3378,00 кв. м. по ежегодната кампания на Министерство на труда и социалната политика по Проект „Красива България“ 2020 г.

Стойността на проектното предложение на Община Бяла е: 215 000,00 лв., като финансовата рамка е разпределена по следния начин:

1. Финансиране от ПКБ с ДДС: 96 750,00 лева.
2. Съфинансиране от кандидата Община с ДДС: 118 250,00 лева.
3. Съфинансиране от кандидата – процент от общия бюджет: 55 % (мин. 50%).
4. Стойност за СМР с ДДС: 202 100.00 лева (съгласно Приложение – КСС).

Община Бяла е информирана на 04.02.2020 г. с Решение № 1/04.02.2020 г. на Управителния съвет, че нейното проектно предложение е одобрено за финансиране и реализация. Предвидените дейности по СМР, които ще се изпълнят съгласно проектното предложение са: доставка и полагане на пароизолация върху покривната плоча, доставка и полагане на покривна ламарина върху дървена скара, доставка и монтаж на водосборни казанчета и водосточни тръби, доставка и монтаж на нова дограма и прозорци, доставка и монтаж на мозаечна мазилка, доставка и монтаж на мълниезащитна система, доставка и монтаж на климатизатори, боядисване на фасида и др.

Община Бяла планира и подготви проектно предложение за въвеждане на мерки за енергийна ефективност, ремонт и саниране на няколко сгради на кметства в останалите населени места, извън административния център на общината – град Бяла. Такова проектно предложение тя подготви и за сградата на общинската администрация на пл. „Екзарх Йосиф I“ № 1.

През 2018 г. на 11.07.2018 г. чрез информационната система ИСУН бе подадено проектно предложение на Община Бяла: „Ремонт и оборудване на общински административни сгради в гр. Бяла, с. Копривец и с. Лом Черковна, с цел подобряване на тяхната енергийна ефективност“ за финансиране по Процедура чрез подбор на проектни предложения BG06RDNP001-7.008 – Енергийна ефективност „Реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на общински сгради, в които се предоставят обществени услуги, с цел подобряване на тяхната енергийна ефективност“ по подмярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаб инфраструктура“ от мярка 7 „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020 г. Проектното предложение е подадено под № BG06RDNP001-7.008-0009 в ИСУН от 11.07.2018 г. и на стойност: 338 829,20 лв. без ДДС.

През 2019 г. на 22 ноември бе подписан и Договор за безвъзмездно финансиране № BG06RDNP001-7.008-0009-C01/22.11.2019 г. на стойност 48 705,20 лв. като е одобрено финансирането само на единия обект от 3-те, с които Община Бяла кандидатства в проектното си предложение: Административната сграда на Кметство Лом Черковна. В рамките на изпълнението на проекта ще бъде санирана и реконструирана сградата на кметството в селото.

Чрез реализирането на настоящия проект община Бяла ще може по-успешно да отговори на нуждите на местното население от ефективни, качествени и достъпни

Програма за енергийна ефективност на Община Бяла за периода 2020-2022 г.

административни услуги.

За останалите 2 обекта: Административната сграда на Кметствата Копривец и Общинска административна сграда в град Бяла, за които има разработен технически проект ще се търсят други варианти за финансиране през планирания период на настоящата Общинска програма за енергийна ефективност за периода 2020 г.-2022 г. В следващата таблица е представена информация за подготвените проектни предложения за въвеждане на мерки за енергийна ефективност, с които като се извършат минимални корекции може да се кандидатства отново за финансиране пред подходяща национална програма или европейски фонд:

Таблица № 12. Предвидени сгради за ремонт, с включени мерки по енергийна ефективност

№	Име на проекта	Населено място	Програма и индикативна стойност на проекта	Мерки за изпълнение	Прогнозна стойност в лв.
1	Ремонт на общинска административна сграда в град Бяла и извършване на дейности по демонтаж на съществуващ термопомпен агрегат и вентилаторни конвектори и доставка и монтаж на нови	Град Бяла	Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г. или НДФ	Направа на външна вароциментова мазилка; външна силикатна мозаечна мазилка; хидроизолация в два пласта на газопламъчно залепване; измазване комини; подпяма на водоотвеждащи системи-олуци и водосточни тръби; проектиране, демонтаж, доставка и монтаж термопомпен агрегат	190 047,50 лв.
2	Ремонт на общинска административна сграда в с. Копривец	с. Копривец	Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г. или НДФ	Изработка, доставка и монтаж на PVC дограма-стъклопакет с ниско емисиивно К стъкло със запазване на оригиналния растер; доставка и монтаж на пожароустойчиви врати към сутерен и подпокривно пространство; доставка и монтаж предстенна обшивка, шпакловка гипсокартон; боядисване с латекс трикратно, външно измазване, шпакловка и боядисване около прозорци; топлоизолация с минерална вата и др.	60 458,20 лв.

Ако се реализират проектите, посочени в по-горната таблица биха се спестили вредни емисии от CO₂ в обем 108 тона годишно.

Като пример за икономично потребление може да се посочи и да се направи сравнение на потреблението за отопление на нафта /газъл/ на сградата на Общинска администрация – Бяла и след преминаването на отоплението на сградата с природен газ. За 5-те зимни месеца, отоплителен сезон до 2016 г., когато се е отоплявала с нафта са били изразходвани 25 тона гориво на стойност около 50 000 лв. След замяната на отоплението с природен газ потреблението на икономичното гориво възлиза на 1100 м³ природен газ за отоплителен

сезон на средна цена от около 9000 лв. към настоящия момент.

Поради тези причини – екологосъобразност и икономичност при потреблението на природен газ, той ще се налага все повече като предпочитан енергиен източник, особено за битова газификация, предвид сериозното изоставане на България в сравнение с европейските страни.

Консумацията на горива от автомобилите, собственост на община Бяла 2016, 2017 и 2018 и 2019 година е както следва:

за 2016 г.:

- Дизел – 50 045,82 литра за година, като количеството на примеса „биодизел” възлиза на 3 002,7492 литра.

- Бензин – 18 089,42 литра за година, като количеството на примеса „биоетанол” възлиза на 1 266,2594 литра.

за 2017 г.:

- Дизел – 66 237,95 литра за година, като количеството на примеса „биодизел” възлиза на 3 974,277 литра.

- Бензин – 17 370,47 литра за година, като количеството на примеса „биоетанол” възлиза на 1 215,9329 литра.

за 2018 г.:

- Дизел – 61 241,37 литра за година, като количеството на примеса „биодизел” възлиза на 3 674,4822 литра.

- Бензин – 18 084,81 литра за година, като количеството на примеса „биоетанол” възлиза на 1 265,9367 литра.

за 2019 г.:

- Дизел – 89 903,31 литра за година, като количеството на примеса „биодизел” възлиза на 5394,1986 литра.

- Бензин – 19 158,95 литра за година, като количеството на примеса „биоетанол” възлиза на 1341,1265 литра.

4.2. Състояние на уличното осветление.

Външната осветителна уредба или т.нар. улично осветление е собственост на общината, съгласно §4, ал. 8 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за енергетиката. Уличното осветление е един от основните консуматори на ел.енергия за общината.

Типизираните мерки за повишаване на енергийната ефективност на външното изкуствено осветление са: замяна на светлинни източници; замяна на осветители; замяна на пусково-регулирущи апарати; въвеждане на система за управление; замяна на устройствата за позициониране на осветителите; използване на ел. енергия от ВИ; подобряване качеството на електроснабдяване и др. Поради високата цена на тези съоръжения е необходимо да се търсят програми с грантово финансиране за оптималната реконструкция на съществуващата улична осветителна уредба.

Общината не попада в обхвата на нормативната уредба на Наредба № Е-РД-04-05 от 8 септември 2016 г. за определяне на показателите за разход на енергия, енергийните характеристики на предприятия, промишлени системи и системи за външно изкуствено осветление, както и за определяне на условията и реда за извършване на обследване за енергийна ефективност и изготвяне на оценка на енергийни спестявания и не е задължена да прави обследване за енергийна ефективност на уличното осветление.

Външната осветителна уредба на територията на общината е добре изградена и задоволява нуждите на населението от светлина в тъмната част на денонощието. Община Бяла е разработила и осъществила проект за радиокомандно управление на режима за светене на уличното осветление чрез система за централизирано управление за включване и изключване на уличното осветление.

През **2016 г.**, по инициатива на общинското ръководство, изцяло са подменени старите неикономични осветителни тела с енергоспестяващи осветителни тела, които са

разпределени по населени места, както следва:

1. Град Бяла и гара Бяла:

Разпределение на осветителните тела по мощности:

- Тела 15 W – 1120 броя	16 800 W
- Тела 36 W – 40 броя	1 440 W
- Тела /декоративно осветление – топки- фенери/ - 15 W – 250 броя	3 750 W
- Проектори 100 W /църква/ - Часовник- Читалище – 100 W – 21 броя	2 100 W
- Тракове- Паметник на Юлия Вревска, Часовникова кула – 15 W – 10 броя	150 W
- Тела център-стълбове – 200 W – 20 броя	4 000 W
- Осветителни тела градинки – център 15 W – 60 броя	900 W
- Пури читалище – 35 W – 24 броя	840 W

Общо 1545 бр.

29 980 W

За сравнение може да се направи анализ, че до момента на подмяната на новите осветителни тела през 2016 г. в град Бяла и квартал гара Бяла броят им е бил 1067 със средна мощност 70 W, обща мощност 85 220 W. В настоящия момент към края на 2019 г., осветителните тела са 1545 бр. с обща мощност 29 980 W, с което се реализира икономия на мощности почти 3 пъти по-малко потребление.

2. Обща мощност на осветителните тела:

- Бяла - 1545 броя	29 980 W
- Гара Бяла- 197 броя x 15 W	2 955 W
- Магистрала – 320 броя x 15 W	4 800 W
Общо 2062 бр.	37 735 W

Преди 2016 г. стойностите са били 146 465 W.

3. Мощност на осветлението по селата:

- Пет Кладенци – 70 броя x 15 W	1050 W
- Лом Черковна – 110 x 15 W	1650 W
- Полско Косово – 210 x 15 W	3150 W
- Копривец – 205 x 15 W	3075 W
- Ботров – 75 x 15 W	1125 W
- Дряновец – 142 x 15 W	2130 W
- Пейчиново – 120 x 15 W	1800 W
- Босилковци- 125 x 15 W	1875 W
- Бистренци - 98 x 15 W	1470 W
- Стърмен – 75 x 15 W	1125 W
Общо 1230 бр. осветителни тела x 15 W	18450 W

Преди 2016 г. мощността на монтираните неикономични осветителни тела на територията на Община Бяла е 221 147 W, а след подмяната им с икономични такива е: 56 185 W, което води до икономия от потребление: 4 пъти по-малка монтирана мощност, 4 пъти по-малка консумация на ел. енергия.

Изграждането на системата за улично осветление е започнало много преди 1989 г. Тя представлява съвкупност от захранващи източници, разпределителна електрическа мрежа, стълбови линии и арматура, както и сравнително еднотипни осветителни тела. През 2016 г. старите Натриеви Лампи Високо Налягане (НЛВН) с мощност средно от 70W са монтирани LED осветителни тела с мощност от 15W, посочени по-горе в статистиката по населени места.

Уличното осветление е един от основните консуматори на ел. енергия и генератор на

Програма за енергийна ефективност на Община Бяла за периода 2020-2022 г.

разходи в бюджета на Община Бяла. До преди подмяната на уличното осветление разходът на ел. енергия за функционирането му е възлизал на около 210 000 лв. за година на Община Бяла, в момента заложеният и усвоеният разход в бюджета на общината е около 50 000 лв. на година, в която влиза и разходът за поддръжка и отстраняване на повреди на тела, изградената мрежа и ел. стълбове.

Енергийната политика на местно ниво следва да се насочи към прилагане на соларно осветление за фасади на обществени сгради, парково осветление и постепенното му въвеждане за уличното осветление. Възможностите за приложение на ВЕИ в този сектор е прилагане на LED осветителни тела с фотосоларни панели и акумулатори, с което ще се реализират съществени енергийни икономии. Поради високата цена на тези съоръжения, е необходимо да се търсят програми с грантово финансиране за оптималната реконструкция на съществуващата улична осветителна уредба.

Необходимо е Община Бяла в бъдеще да работи за модернизация, усъвършенстване и постигане на по-високи нива на енергийна ефективност на уличното осветление, при което се предвижда голям потенциал за икономии на енергия и разходи и осигуряване на безопасно движение на моторните превозни средства, повишаване сигурността на движение на пешеходците нощно време и създаване на комфортна нощна атмосфера.

Таблица № 13. Изразходвана ел. енергия по населени места в квч за периода от 01.10.2016 г. до 30.09.2017 г.,

вкл. с консумацията на ел. енергия за улично осветление

населено място	Период от 01.10.2016 г. до 30.09.2017 г., вкл. с консумацията на ел. енергия за улично осветление	
	квч	дял в % от общата консумация
град Бяла	578784	67.42
с. Бистренци	53267	6.21
с. Босилковци	43635	5.08
с. Ботров	5182	0.60
с. Дряновец	22183	2.58
с. Копривец	51824	6.04
с. Лом Черковна	17949	2.09
с. Пейчиново	20722	2.41
с. Полско Косово	45587	5.32
с. Пет Кладенци	10712	1.25
с. Стърмен	8579	1.00
ОБЩО	858424	100

5 ЦЕЛ И ОБХВАТ НА ПРОГРАМАТА

Настоящата програма за енергийна ефективност е изготвена за 3-годишен планов период. Главната цел е да се превърне в инструмент за реализиране на общинската политика в областта на енергийната ефективност и използването на ВЕИ. Тя съответства на енергийната политика на национално и регионално равнище.

Конкретната цел на Община Бяла за периода 2020-2022 г.е да се постигнат икономии на топлинна енергия в размер на 780 015 KWh/y, а на вредни емисии от CO₂ в размер на 330,50 t/y.

6 ИЗБОР НА ДЕЙНОСТИ И МЕРКИ

Приоритет 1:

Повишаване на енергийната ефективност в сгради общинска собственост.

Цел 1.1. Прилагане на мерки за енергийна ефективност в сгради общинска собственост.

✓ **Мярка 1.** Проект: „Ремонт на общинска административна сграда в с. Лом Черковна“

Отговорна организация / институция –
Община Бяла; Кметство Лом Черковна

✓ **Мярка 2.** Проект: „Ремонт на общинска административна сграда в с. Копривец“

Отговорна организация / институция –
Община Бяла, Кметство Копривец

✓ **Мярка 3.** Проект: „Ремонт и въвеждане на мерки за енергийна ефективност в сградата на Общинска администрация – Бяла на пл. „Ек. Йосиф I“ № 1.

Отговорна организация / институция –
Община Бяла

✓ **Мярка 4.** Проект: „Ремонт на сградата на ДГ „Пролет“ и въвеждане на мерки за ЕЕ“, с местонахождение: : ул. „Капитан Ат. Бендерев“ № 8, гр. Бяла, п. к. 7100, Община Бяла, обл. Русе, ЕКАТТЕ: 07603 по КК и КР, одобрени със Заповед № РД-18-130/27.12.2016 г. на ИД на АГКК, поземлен имот с идентификатор 07603.501.1731 от 3378,00 кв. м.

Отговорна организация / институция –
Община Бяла

✓ **Мярка 5.** Преустройство на сграда за културни дейности в УПИ № III-142, зона за обществено обслужване, кв. 35, гара Бяла, обл. Русе.

Очаквани резултати:

- Подобряване на комфорта на обитаване в обществените сгради и постигане на нормативно определените параметри на средата за отопление и осветление;
- Намаляване на консумацията на енергия;
- Оптимизиране на разходите в резултат на постигнатите икономии на енергия от изпълнените енергоефективни мерки;
- Намаляване на емисиите от CO₂;

- Удължен експлоатационен срок на общинските сгради, на техните инсталации и съоръжения.

Приоритет 2:

Повишаване на енергийната ефективност в жилищните сгради на територията на общината.

Цел 2.1. Популяризиране и насърчаване на добрите практики в сферата на енергийната ефективност в жилищните сгради на територията на общината.

✓ *Мярка 1. Оказване съдействие на гражданите за реализация на проекти за енергийна ефективност;*

*Отговорна организация / институция –
Община Бяла*

✓ *Мярка 2. Въвеждане на мерки по енергийна ефективност в жилищни сгради на територията на общината.*

*Отговорна организация / институция –
собственици на сгради*

Очаквани резултати:

- Намаляване на годишните разходи за енергия на домакинствата;
- Намаляване на емисиите от CO₂;
- Подобрен комфорт на обитаване в обновените сгради;
- Удължен живот на обновените сгради, на техните инсталации и съоръжения.

Приоритет 3:

Оползотворяване на енергията от възобновяеми енергийни източници

Цел 3.1 Проучване и определяне потенциала на общината за използване на ВЕИ в сгради общинска собственост.

*Отговорна организация / институция –
Община Бяла*

Цел. 3.2. Инсталиране на системи използващи възобновяеми енергийни източници в сгради.

✓ **Мярка 1.** Промяна на горивната база от конвенционални към възобновяеми енергийни източници (биомаса, биогаз и др.) при ремонт на отоплението на сгради.

*Отговорна организация / институция –
Община Бяла
Собственици на сгради*

✓ **Мярка 2.** Инсталиране на системи използващи възобновяеми енергийни източници в сгради /соларни инсталации/.

*Отговорна организация / институция –
Община Бяла
Собственици на сгради*

Очаквани резултати:

- ✓ Намаляване на разходите за енергия в сградите;
- ✓ Подобряване на системата за битово – горещо водоснабдяване;
- ✓ Подобряване на комфорта на обитаване;
- ✓ Увеличаване на енергийната независимост;
- ✓ Намаляване на въглеродните емисии генерирани в сградите.

7 ОЧАКВАНИ ЕФЕКТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО

Най-важните резултати, които ще се постигнат с реализирането на Програмата за енергийната ефективност са следните:

Програма за енергийна ефективност на Община Бяла за периода 2020-2022 г.

- Икономия на електрическа енергия;
- Икономия на горива;
- Намалени емисии на парниковите газове;
- Икономия на средства.
- Опазване на околната среда;
- Подобряване на условията и стандарта на живот на хората на територията на общината;

8 ЕТАПИ НА ИЗПЪЛНЕНИЕ

Етапите на изпълнение следва да бъдат съобразени със специфичния характер и сложността на всеки конкретен обект, както и спецификата и вида на избраните мерки, дейности и проекти:

➤ **Инвестиционно намерение** - включва извършването на определени проучвания, с които се цели да се установи дали е целесъобразно осъществяването на инвестиционното намерение, начините и мащаба на изпълнението му, както и обследване за енергийна ефективност;

➤ **Предварително проучване** - осъществява се предварително проучване за състоянието на обектите, в които е предвидено да бъдат реализирани мерки и дейности за намаляване на енергийното потребление на база на енергийно обследване;

➤ **Инвестиционен проект** - разработва се в зависимост от спецификата и обема на предвидените дейности;

➤ **Подготовка и изпълнение на строителството** - включва подготовка на всички необходими документи и извършване на съответните строително - монтажни работи на съответния обект;

➤ **Мониторинг** - за установяване намалението на енергийното потребление след реализацията на дейностите и мерките по енергийна ефективност се извършва ежемесечно отчитане и записване на параметрите от измервателните уреди, инструктаж на техническия персонал по поддръжка на инсталациите и др.

9 ИЗТОЧНИЦИ НА ФИНАНСИРАНЕ

В момента общината разполага с ограничени собствени финансови средства за инвестиции в проекти по енергийна ефективност.

Фондове и програми

Цялостно или частично финансиране на инвестиционните програми може да бъде осигурено, чрез национални или чужди фондове и международни програми. Сред националните фондове, които предлагат възможност за кредитно или безвъзмездно финансиране на проекти за

Програма за енергийна ефективност на Община Бяла за периода 2020-2022 г.
енергийна ефективност са: Фонд „Енергийна ефективност“ и Национален доверителен еко-фонд, Проект „Красива България“, Фонд „Социална закрила“, Програма за развитие на селските райони и др.

ESCO услуги

Фирмите, изпълняващи ЕСКО услуги извършват пълен инженеринг по енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници. Влагат собствено финансиране по реализацията на проекта и получават средства на база постигнатата икономия на енергия за определения период на договора. Предмет на договора могат да бъдат и повишаване комфорта в обществени сгради, проектиране, доставка и монтаж на съоръжения и управлението на обекта.

Собствени средства

В общинския бюджет се залагат средства за дофинансиране на проекти по енергийна ефективност изпълнявани по различни програми, както и средства по капиталови разходи за ремонт сгради и инфраструктура.

I НАБЛЮДЕНИЕ И КОНТРОЛ

Мониторингът е тясно свързан с всички фази по оценката на изпълнението на Програмата за енергийна ефективност. Чрез наблюдението, контрола и оценката се предприемат коригиращи действия, ако напредъка е неудовлетворителен или ако условията се изменят.

Мониторингът за изпълнение ще се осъществява посредством:

- ❖ Периодични прегледи на постигнатия напредък по отношение на изпълнение на целите и анализ на резултатите;
- ❖ Оценка на степента на постигане на целите и на устойчивостта на резултатите;
- ❖ Предлагане на промени, свързани с постигането на целите.

II ОТЧЕТ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО

Общинска администрация има водеща роля при изпълнението на Програмата за енергийна ефективност. Наблюдението и контрола продължават през целия период на действието ѝ.

В съответствие със Закона за енергийна ефективност държавните и местни органи представят ежегодно на изпълнителния директор на Агенцията за устойчиво енергийно развитие отчети за изпълнението на програмите.

През срока на действие програмата ще се усъвършенства, допълва и променя в зависимост от новопостъпили данни, потребности, проблеми и финансови възможности.

Програмата е приета с Решение № 67 по Протокол № 8 от 28.04.2020 г. на заседание на Общински съвет Бяла.

МАРИАН АНТОНОВ

*Председател на Общински
съвет Бяла*

